

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

caput quartum. Henricus Rex Anna Bolena ob adulterium punita, Ioannam Seimeram, deinde Annam Clivensem, hac rursus repudiata, Catharinam Havardam ducit, hancque etiam post Cromvelum supplicio affici ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

quæ lectum ejus polluerat. Persequatur eam maritus suus, & qui eum sequebantur. Tot ergo modis divexata, in morbum incidit, quo decumbens quum mortem adventantem præsentiret, Henrico Regi scripsit in hanc sententiam.

Domine mi Rex ac conjux dilectissime. Adventante jam mortis meæ hora, amor quo te persequor facit, ut admonem te paucis æterna salutis anima tua, quam universis hujus mundi bonis ac rebus mortalibus anteferre debes, neglecta etiam tui corporis cura; propter quam & me in calamitates multas, & te ipsum in plures sollicitudines conjecisti. Sed ego tibi ex animo omnia condono, precorque ut eadem condonet tibi Deus. Quod reliquum est, commendo tibi Mariam, communem nostram siliam, ut patris officium in illam præstes. Tres item ancillas, & ministros meos omnes, ut ille nuptui commode tradantur, his autem præter id, quod jam eis debetur, etiam unius anni stipendium integrum, velut cumulus accedat, ne plane inopes deserantur. Postremo hoc unum testor, quod oculi mei te solum præ rebus omnibus mortalibus desiderant. Vale.

En testimonium sinceri animi, & generosæ indolis, quæ tot modis offensa jamque in mortis faucibus constituta, adhuc studebat sese illi probare, qui ipsa reprobata atque neglecta, terrenis voluptatibus sese manciperat. Harum literarum exemplum misit Cæsaris apud Regem oratori, ut si Henricus, quod petebatur profamulis non faceret, Legatus curaret, ut Imperator curam protectionemque eorum susciperet. Obiit Catharina, omni laudis genere dignissima, in villa quæ Cimbaltone dicitur, in Comitatu Bedfordensi VIII. Id. Jan. Anno Christi 1536. ætatis vero suæ quinquagesimo, non sine veneni suspitione, [a] Henricus autem acceptis Catharinæ literis, temperare sibi à lachrimis non potuit, Eustathiumque Capucium (is literas attulerat) rogavit, ut statim ad eam proficisceretur, multamque salutem suo nomine diceret. Hoc ultimum officium Catharinæ præstitit Henricus. Sed prius mortua est Regina, quam Eustathius Cimbaltone perveniret. Corpus ejus mediocri honore, in vicina civitate, quæ Petri-Burgum dicitur, sepultum fuit. Nunciata ejus morte, Henricus præcepit, ut omnes sui domestici lugubri vestitu vterentur: cui tamen præcepto Anna Bolena parere noluit, sed in signum potius lætitiæ, flavæ coloris ornamentis se suasque ancillas vestiri curavit: quamvis dolere se diceret, quod tam placido mortis genere Catharina obiisset,

quodque non plus molestiarum ei fuisset à se exhibitum. Hoc videlicet male habebat Annam, quod Catharina in mediis afflictionibus suis solatium aliquod in virtute sua habuisset, mortemque ipsam ita prævertisset mortis meditatione, ut quod restabat dierum, summa cum animi tranquillitate exigeret, horam, quæ ex his miseriis liberanda esset, placidissime expectans.

[a] Hennings in Geneos. parte 4. p. 104. & alii.

HENRICUS REX ANNA BOLENA ob adulterium punita, Joannam Seimeram, deinde Annam Clivensem, hac rursus repudiata, Catharinam Havardam ducit; hancque etiam post Cromuelum supplicio affici jubet.

CAPUT QUARTUM.
ARGUMENTUM.

- I. Rex Henricus, Anna Bolena repudiata, Joannam Seimeram ducit, illam vero adulterii damnatam supplicio affici jubet, cum adulteris.
- II. Ritus sacrorum ab Henrico rege instituti. Contra eundem ob religionis mutationem arma sumpta. Mors Ioannæ Seimeræ. Reginaldus Polus ad Cardinalatum evectus.
- III. Henrici regis impietas in Sanctorum Reliquias.
- IV. Eiusdem novum cum Anna Clivensi matrimonium.
- V. Quæ itidem repudiata, Catharinam Havardam sibi copulat. Cromuelo prius sublato.
- VI. Henricus flagitia flagitii cumulat. Interim nihilominus de reconciliatione sua cum Ecclesia cogitationem suscipit. Catharina itidem Havarda supplicio affecta Catharinam Parram ducit.

Quod vulgo dici solet, *Dimidiū facti, qui bene cepit, habet: id in iis, quæ mète atque ingenio perficiuntur, non ita se habere deprehenditur. In his enim ut initio etiam progressus respondeat, requiritur. Anna cœperat secundum sensum & Mundum bene: sed finit male. Quam enim fortunæ suæ præclarum fundamentum jecisset, quod restabat ædificii non ea, quæ opus fuerat, soliditate superstruxit. Ascenderat illa ad Regium culmen sed inde descendendum ipsi fuit in idem ignominia & infamiæ gradibus, quos ad lasciviam atque impudicitiam suam opprobrium velandum adhibuerat: Henricus, cui jam, quæ erat vaga libidine atque in-*
stabilis

stabili, tædium amplexuum Annæ obreperat, aversari & fastidire eam cœpit (hic fructus consequi solet, quæ re aliqua, cujus vehementi desiderio diu flagravimus, tandem potitur) & in aliam puellam, quæ Annæ inserviebat, Joannam Seimeram, simplici ingenio virginem oculos conjicere. Cujus pulchritudine captus, nec aliud præter eam cogitabat, & ne Annæ quidem blanditiis amplius delectabatur. Quod quum Anna intellexisset, continuo ita zelotypiæ stimulis agitata fuit, ut quietem nunquam capiens, & diversis cogitationibus distracta, quid consilii caperet nesciret. Unum hoc Regi quasi frænum indebatur, quod utrum Anna ferret. Sed quum proles expectaretur, illa nihil nisi informem quandam carnis molem peperit, qui abortus fortunam quoque ejus, quæ post eam diem profus pedem retro tulit, abortire fecit. Quum autem sciret Anna, Regem nihil magis in votis habere, quàm ut & Regni & cupiditatum suarum hæredem filium haberet, nec quam Joanna Seimera à Rege adamareretur ignoraret: spem concepit fore, si filium ipsa gigneret, ut ea res Regis animum ab aliis omnibus ad se revocaret. Itaque constituit experiri, an alia quapiam via, quæ Regis vxorjam esset, etiam Regis mater effici posset. Putabat autem adulterii sui crimen eo magis occultandum, si potius cum fratre suo Georgio Boleno, quam cum alio quopiam rem haberet. Quin etiam volebat (ut nihil est tam sublime, ad quod non etiam vitium aspirare audeat) de genere & sanguine Bolenorum ex utraque parte esse, qui Regnum in Anglia occuparet. Sed quum neque ex illo scelerato incestu, quod maxime cupiebat, assequuta esset, cœpit animum suum ad vagam libidinem eousque applicare, ut præter Noregium, Vestonum & Bruertonum, homines non ignobiles, etiam Marcum quendam Musicum suum, in regium thronum pelliceret. Nullum diu latet scelus: in primis vero ea, quæ à libidine proficiscuntur, flagitia, quo majore studio occultantur, eo citius innotescunt. Rex malitiam mulieris ubi rescivisset, attonitus admirabatur: indignatusque, quod ab ea, cujus gratia tam multa crudeliter designaverat, se deceptum videret (ut inopinatus magis feriret, quam tela prævisa) furore dirumpebatur: quamvis se nihil scire ad tempus simularet. Quum vero Grenuici ludicris quibusdam spectaculis interesset, atque Annam Bolenam vidisset sudarium cuidam ex Nobilibus projicere, quo faciem abstergeret: ita ira & furore excanduit, ut statim è theatro prorumpens conscenso equo

digrederetur, nemine salutato. Obstupuit tota Aula hoc discessu: Anna metu torpens, statim Regem consequuta est, hanc tempestatem blanditiis suis sedatura. Sed quum per Tamesim fluvium Londinum veheretur, & medio fere itinere esset, à ministris Regiis, qui eam operiebantur, comprehensa, & Arci, quæ ripæ fluminis imminet, inclusa est. Ibi Bolena primo mirari, atque adeo indignari, deinde queri, ac cælum clamoribus complere; postremo supplicare ac instantissime petere, ut si culpa affinem existimarent, Regem alloqui, & culpam à se amoliri permitteretur. Sed quum surdas aures pulsasset, ad extremum ad tribunal publicumeducta, & ab ipso Thoma Boleno inter alios judices confidente, adulterii & incestus condemnata, capite plectitur. Atque ita coronam eadem qua eam aliis eripuerat, crudelitate amittit: & Regiam dignitatem, quam per cædes inchoaverat, morte sua finit: supplicio affecta ab illo, quem ipsa impulerat ad profundendum tot innoxiorum hominum sanguinem, quo se illa tanquam balneo quodam lavabat. Georgius vero Bolenus Annæ frater, Henricus etiam Noregus, Gulielmus Bruertonus, Franciscus Vestonus, & Marcus Smetonus Musicus, adulterii convicti, triduo post Annæ supplicium, eodem mortis genere affecti sunt. Vix per Annæ mortem Regia sedes vacabat, quum Joanna Seimera eandem occupavit, super Annæ ruinam, suam fortunam superstruens: quemadmodum illa suam, magnitudinis Serenissimæ Catharinæ parietinis super ædificaverat. Postridie igitur, quam Annæ cervicem amputatæ sunt, Henricus Seimeram duxit. Qua de re Cochæus sic loquitur ad Morisonum scribens: *Miseram (inquit) Anna, Regina pellex funesto exitu satis declaravit; & iniquum fuisse Regis cum Regina divorcium, & inauspicatum suum pellicatum potius quam matrimonium existisse.*

II. Henricus vero, qui nunquam fatigaretur turbis excitandis, quum vix ab Anna se expeditivisse, & Seimeram in uxorem accepisset, ad tollendam omnium rerum licentiam, quæ Anna pro arbitrio omnia administrante in Ecclesiam subingressa, universa miscuerat, Comitibus publicis indixit: *Præsertim tamen suum, ut illa sum cõservaret, ne quisquam de eo in hoc conventu verba faceret, præcepit: quem ut magis etiam nunc exerceat, tum Thomam Cromuelum generalem Ecclesie Anglicane Vicarium constituit, qui exinde ad Episcopatus, Abbatias & parochias, quos volebat, promovit: tum præter Comitibus etiam Synodum Episcopalem cœgit.* In hac post disceptationem de

fidei capitibus habitam, sequentes constitutiones factæ, & in articulos sex tributæ sunt. *Horū primus in Eucharistia Sacramento, transubstantiationem credendam esse jubebat. Secundus, unam speciem Sacramenti Eucharistia ad salutem sufficere. Tertius, calibatam sacerdotum omnino retinendum. Quartus, votorum castitatis & viduitatis non temere factorū, necessariam esse per solutionem: Quintus, non modo Missarum celebrationem juri Divino consentaneam esse, verum & Missas privatas fieri bonum & necessariū esse: Sextus denique auricularem confessionem in Ecclesia necessario observandam asserbat. Qui secus doceret, aut crederet, in eum tanquam hæreticum animadvertetur.* Has constitutiones quamvis à se contra Lutheranos factas, primus tamen ipse Henricus violavit. Nam quum septem Sacramenta stabilivisset, tria tantum à Christo instituta fuisse credidit. In Missæ Canone, ubique Pontificis nomen legeretur, suum supposuit: Precationes, quæ pro Papa fiebant, abrogavit. In Sacramento Pœnitentiæ satisfactionis nomen abolevit. Purgatorium denique esse negavit. Et quum sanctus haberi vellet, res tamen sanctas ac Deo consecratas expilavit, & in profanos usus convertit. Quis diceret eum, quum in hunc modum secum ipse dissideret, sub Ecclesiæ, quæ tota uniformis & sui similis est, vexillo militasse? Ab his confusionibus quum populus abhorreret, Henricumque cum suo primatu destitaretur, tandem cogere illum statuit, ut ad Ecclesiam reversus, honorem ei debitum, quem injuste sibi vindicasset, redderet. Itaque Lincolnienfis primum provincia, deinde Northumbria, Cumbria, Dunelmensis & Eboracensis agri arma sumere, adeo ut quinquaginta virorum millia & amplius in aciem prodirent, quibus vitam suam pro Religione devovere decretum erat. Insignia horum erant, quinque vulnera Servatoris. Calix cum hostia, & nomen Jesu in medio expressum. Rex tâta multitudine territus. Norfolkicæ & Suffollicæ Ducibus negotium dedit, ut quibus possent conditionibus tumultuantes compescerent: nam si semel ab armis discessissent, non facile postea coituri denuo videbantur. Itaque impetrato colloquio, *Henricus sanctissime promise, se omnia illa, quæ fidei Catholica essent contraria, emendaturum.* Data fide quum omnibus satisfacturum esset, reversi sunt ad sua. At Rex violat fide, per speciem novi tumultus eisdem de causis postea excitati, plurimos ex nobilitate ultimum capitis supplicium subire coegit. In his fuerunt Barones duo, Darvius & Husfius: Equites vero aurati, alii-

que nobiles multi, Robertus Contestablius, Thomas Percius, Franciscus Bigotus, Stephanus Hamelthones, Thomas Gilbius, Nicolaus Musgravius, Gulielmus Lumleus, Nicolaus Tempestus, & Joannes Bulmarius: Abbates sex, Fontanenſis, Gernienſis, Riverius, Barlinghenſis, Saulienſis, Whalienſis, & Prior Berlingtonus, quique omnium caput exstiterat, Robertus Aſchius. Quinque etiam sacerdotes Lincolnienſes, & septem laici: Monachorum denique ingens numerus. Quorum omnium mors non sine aliqua præſenti Dei ultione ab Henrico perpetrata est, filio ejus notho, quem ex Elizabetha Blunta suscepit, Richmundiæ Duce, quo nihil erat Henrico charius, eo ipso tempore è vivis sublato. Quum nihil Henricus de sævitia sua remittens, Anglorum sanguinem ubique locorum effunderet: in Somerseterana provincia plurimos ob novorum vectigalium impositionem nonnihil tumultuantes occidit. Londini etiam uno eodemque die, illustriſſimum virum Thomam Fitzgaretum Comitem Childeriæ Hibernum, simul cum quinque ejus avunculis, lugubri plane spectaculo, interfecit. Per id tempus Jana Seimera gravis, & jam partur erat vicina: quum exactis mensibus tantus ejus exstiterat dolor, & pariendi difficultas, ut Rege affirmante, facile se aliam uxorem reperitum, aperiendus fuerit matris uterus, ut ex eo Cæsar prodiret. Qua ratione servatus opera Medicorum partus, quum masculus esset, Eduardus appellatus est. Joanna Ann. 1537. Idib. Octob. mortua, & Vindesoriæ sepulta, statim Henricus de quarta uxore ducenda cogitavit. Jam magna spes erat de rerum Anglicarum meliorem successu, Religionis præsertim, in cujus gratiam tam multa fuerant in eo, de quo supra egimus, Episcoporum conventu præclare constituta. Quumque jam Henricus Annam Bolenam è medio sustulisset, & Serenissimam Catharinam, ac Janam quoque Seimeram amisisset, intelligeret præterea, universum populum suum ab hoc schismate vehementer abhorre: quis non existimaret fore, ut novo nuptiarum federe omnia in integrum restituerentur? Eodem Anno 1537. Paulus III. Pont. Reginaldo Polo, qui Henricum sanguine proxime contingebat (quem ante Patavio evocatum, Cardinalem renunciaverat) legationem in Gallias decrevit, ut à Rege Galliarum adjutus cum Henrico ageret ut saniora tandem sequeretur consilia. Lutetiam ergo quum venisset Polus, quam honorificentissime ab-

ab om.

ab omnibus exceptus est. Quod quum Henricus audivisset, misit in Calliam citato cursu Nobilem quendam, qui omnibus modis à Rege contenderet, ut in suam potestatem Polum traderet; ni faceret, actum esse de amicitia. Rex nihil minus facere cogitans, quam quod Henricus petebat, Anglum autem infensum habere nolens, cuius opera eo tempore erat ei utilis, recrudescente inter ipsum & Cæsarem bello (ut semper privato commodo omnia posthabentur) Polo clam denunciandum curavit, ut quam posset velocissime, fuga salutem quaereret, fide data, incolumem in suo Regno futurum. Itaque Polus postero die Cameracum quam potuit brevissimo itinere contendit; quo tamen non sine summo vitæ discrimine pervenit, eo quod universum illud iter non solum Germanorum Gallorumque militum, verum etiam Anglorum perpetuis excursionibus infestaretur: quo periculo territis Poli comitibus ac famulis, quum erucē, quæ Legatis Apostolicis anteferri solet, gestare amplius nemo auderet, Polus ipse invicto animo, insigne illud Salvatoris in manus assumpsit, magna que constantia, tanquam in hoc signo victurus hostes Dei, erectum gestavit.

Henricus spe frustratus, novas insidias Polo struit: præmium aureorum quinquaginta millium constituit ei, qui necem illi inferret. Sed ecce summis in periculis constituto Deus affuit. Everardus enim à Marchia, Cardinalis Episcopusque Leodiensis, qui Senatui Belgico eo tempore præfuit, Polo significat, tutissimum fore, ut Leodium, interposita fide publica, ad se veniat. Venit Polus. Quo audito, Henricus statim cum Senatu Belgico egit, ut Polum traderet, reum læsæ Majestatis. Se Galli partes relicturum, & quatuor pedum millia ad auxilium Cæsaris, suis sumptibus missurum, & sex mensium stipendia evestigio in Senatorum manibus depositurum, si id fiat. Ingens sane precium pro vita hominis tam arcto cognationis vinculo juncti. Sed novo huic Neroni exiguum videbatur. Cardinalis Leodiensis eam rem Polo exponit, qui miratur Regis amentiam, sibi que cavendum ratus, Romam accepto Pontificis mandato se recepit. Cui reverso publica militum custodia, adversus Henrici furorem, à Pontifice assignata est.

Henricus quum Polum ex insidiis elapsum videret, in matrem ejus furorem convertit, Comitissam Sarisburiae, Georgio Duce Clarentiæ natam, qui frater germanus Eduardo Regi quarto

fuerat. Ea damnata capite, quod literas à filio accepisse diceretur, & quinque Christi vulnerum in pectore imaginem gestasse, ad V. cal. Junias, anni 1541. securi percussa fuit. Cum ea eodem in judicio sententia mortis lata fuit in Gertrudim Marchionissam Exoniensem, Reginaldum Polum Cardinalem, Adrianum Fortescutum equitem auratum, & Thomam Dingleum equitem ordinis S. Joannis Hierosolymitani; quorum posteriores duo, vi. deinde id Julii capite sunt plexi. Quin & Margaritæ filius minor natus, Henricus Polus (a deo erat Henrico exosum nomen Poli) in custodiam traditus est. Marchio etiam Exoniæ, Eduardi Regis Quarti ex filio nepos, & Eduardus Nevellus eques auratus, ex illustriſſimorum Comitum Varvicensium ac Sarisburienſium familia progenitus, eo quod Henrici decretis adversari crederentur, extremo supplicio affecti fuerunt. Eodem injustitiæ gladio multi quoque alii perierunt, quorum ut expeditius possimus contexere catalogum, omitimus hoc loco mentionem matrimonii cum Anna (Filia Joannis III. Cliviæ Ducis & Gulielmi Cliviæ Ducis, qui mortuo Geldriæ Duci successerat, sorore) An. 1540. contracti, quod Cromvelo summe expetendum fuerat visum, eo quod Dux ille hæreticis faveret. Catholicis autem adversaretur. Tenebantur in custodiis Religiosi multi ordinis S. Francisci de observantia pro quibus intercedente Urisleo, Rex in ejus gratiam plurimis servatis quosdam solum ad varia supplicia delegit. Ex quibus Antonium Brorbeum linguarum peritia clarum, ad xvi. Cal. Augusti Anni 1538. strangulandum curavit. Thomam vero Belehiamum, fame enecavit in carcere, 11. Nonas Augusti, & præter eum alios xxxii. Joannes autem Forestus ejusdem instituti monachus, ad x. Cal. Junias, Londini in campo Fabro, duabus furcis alligatus, & lento igne roſtus fuit. Cum eo imago quædam ex Wallia allata, quod nimio populi concursu celebrari diceretur, combusta est. Quin & Nicolaum Careum, quem non solum sibi à consiliis, sed equorum etiam præfectum, & ordinis S. Georgii & Auræ Periscelidis Equitem (quæ magna est apud Anglos dignitas) Henricus creaverat, securi percipiendum curavit: quod & Leonardo Graio Hiberniæ proregi fieri præcepit. Joannes vero Lambertus Zvinglianus, à Cranmero condemnatus, ad Henricum Regem, tanquam Ecclesiæ supremum caput, appellavit, isque recognita causa, iterum condemnatum, remisit ad Cromuelem, qui mortis

O 2 senten-

sententiam in Lambertum tulit, juxta quam ad x. Cal. Decembris publice crematus est.

III. Nec vero in viventes tantum & superstites Henricus desævit, sed cum defunctis etiam & horum cineribus bellum gessit. Nam & S. Albani Anglorum protomartyris, & Edmundi Regis, ob martyrium Anno D. CCCLXXI. subitum, in Canonem relati, & Divi Thomæ Archiepiscopi Cantuariensis tumulos expilavit. De quibus sacrilegis Richardus Hilliardus in hæc verba scribit: *Si unâ mecum lector, adfuisse, & vidisse templorum profanationes, altarium everfiones, Donariorum seu oblationum direptiones, venerabilium reliquiarum & imaginum indignissimos cum blasphemis contemptus ac violationes; non tibi (credo) temperasses à lachrymis à luctu, à singultibus; qui ea vidisses à Christianis viris fieri quæ à barbaris tyrannis, ac Christi juratis hostibus nulla in historia perpetrata leguntur.* Ceterum quam innumerabiles thesauros ex his expilationibus Henricus corraferit, ex eo conjicere licet, quod ex uno divi Thomæ monumento tantam divitiarum vim ablatam esse, is qui Regius quæstor tunc erat, confessus est, ut ex iis sex plaustraboum ingentia onerata fuerint. Verum ut incredibile & à multis retro sæculis inaudita impietatis cumulum expleret Henricus, hunc gloriosissimum Thomam, ab annis plusquam quadringentis, Anno videlicet M.LXXI. pro fidei Catholicæ defensione occisum, sanctorum catalogo adscriptum, atque infinitis miraculis toto Angliæ Regno illustratum, causam iterum dicere per appositos Advocatos, post tot sæcula coegit ipsumque perduellionis cōdēnatum, inter Divos amplius censeri venit: imo capitale esse jussit, si quis eum vel invocaret, vel diem commemorationis ejus sacrum celebraret. Plurimaque alia hujusmodi statuit ac perpetravit fævissimus tyrannis, mille Neronibus crudelior, Sardanapalis libidiniosior, magis impetus Mahometanis, & Atheistis ipsis magis atheus: quæ ex frequentibus Pontificis maximi literis intelligi possunt. Pontifex enim Paulus Tertius, quiauditis Catholicorum in Angliā, tam horribilibus quasi lanienis expositorum, afflictionibus, justissima cōmiseratione commotus, ut publicis hæc calamitatibus finem imponeret, sententiam à se latam executioni mandare constituit. Itaque priores suas literas continuans, hæc subjungit. *Dum autem postea ad dictarum literarum executionem deveniendum esse statuissemus quum nobis per nonnullos Principes & alias insignes personas persuaderetur, ut ab executione hujusmodi per aliquantum temporis superse-*

deremus, spe nobis data, quod interim ipse Henricus, ad cor rediret & respiceret. Nos, qui (ut hominū natura fert) facile credebamus quod tantopere desiderabamus, dictam executionem hucusque suspendimus sperantes (ut spes nobis data erat) ex ipsa suspensione correctionem aliquam & respicientiam, nō autem pertinaciam & obstinationem ac maiorem delirationem (ut rei effectus iam docuit) proventuram. Nūc autem respicientia & correctio hujusmodi quam tribus fere annis expectavimus, nō solū postea sequuta nō est, sed ipse Henricus quotidie magis se in sua feritate ac temeritate cōfirmans, in nova etiam scelera prorupit. Quippe qui nō contentus virvorū Pralatorum & Sacerdotū crudelissima trucidatione, etiam mortuos, & eos quidem quos in Sanctorum numerum relatos, univærsalis Ecclesia pluribus sæculis venerata est, feritatem exercere nō expavit. Divi enim Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi & martyris ossa qua in dicto Regno Angliæ, ob innumera ab omnipotente Deo illic perpetrata miracula, summa cū veneratione in arca aurea in civitate Cantuariensi servabantur, postquam ipsū D. Thomam, ad maiorem Religionis cōtemptum, in iudiciū vocari, & tanquam contumacem damnari, ac proditorem declarari fecerat, exhumari & comburi, & cineres in ventū spargi iussit: omnē plane cunctarū gentiū crudelitatem superans, quum ne in bello quidem hostes victores servare in mortuorū cadavera soleant. Idem etiam Henricus omnia ex diversorum Regum Anglorum & aliorū Principum liberalitate donaria ipsi arca appensa quæ multa & maximi precii erant, sibi usurpavit; nec putans ex hoc satis se iniuria. Religioni intulisse Monasterium ipsum Divo illi Augustino à quo Christianam fidem Angli accepit, in dicta civitate Cantuariensi dicenti, omnibus thesauris (qui etiam multi & magni erant) spoliavit: & sicut seipsū in belluam transmūtavit, ita etiam belluas quasi socias suas honorare voluit, servas videlicet in dictū Monasteriū expulsis Monachis intromittendo: genus quidem sceleris, non modo Christi fide libus sed etiam Turcis inauditum. Quum itaque morbus iste à nullo quantumvis peritissimo Medico, alia cura sanari possit, quam putridi membri abscissione, nec valeat cura huiusmodi, absque eo quod nos apud Deū causam hanc nostram efficiamus ulterius retardari nolentes, ad dictarum literarum executionem, quas ad hoc ut Henricus Rex eiusque complices fautores, adherentes consultores, & sequaces etiam super excessibus per eū novissime, ut præfertur, perpetratis, intra terminū eis per alias nostras literas traditis, respectivè præfixum ut se excusent, vel alias pœnas in ipsis literis contentas incurrant, extendimus & ampliamus publica-

publicationem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum calendis Ianuarii, anno incarnationis dominicæ, millesimo quingentesimo trigesimo octavo, Pontificatus nostri quinto.

Visa I. Sauli Blofius. Bap. Motta.

Et Pontifex quidem nihil aliud cogitabat, quam ut medicinam afferret morbo incurabili. Henricus vero hoc unum agebat, ut miseras suas, quibus addi nihil posse videbatur, auferret. Cui Cormuelus consilium fugessit, quo omnium Angliæ monasteriorum bona (qua erat inexplebili cupiditate) ad se transferret. Ita Henricus expulsis quatuor Fratrum Mendicantium, quos vocant, ordinibus, Augustinianorum ædes Cromvelo assignavit, donoque dedit quo ille loco, ceptum splendidissimum ædificium, fortuna eius mox pedem retro ferente, finire non potuit. IV. deinde Cal. Majas coactis Regni ordinibus, decretum est, ut omnia Religiosorum utriusque sexus monasteria voluntati Regiæ permitterentur, bonaque universa fisco cederent. Quo Senatus consulto promulgato, vidisses illico vastata templa, sacras domus dirutas, & eos, qui relicto mundo se Deo consecraverant, ejectos, direpta denique & expilata cuncta. Cui injustissimæ usurpationi, ut colorem aliquem faceret, non minus non quam detestando strategemate usus est. Instrumentum quoddam in formam libelli supplicis, Monachorum nomine conscribi iussit: in quo de amissa libertate, deque vitæ monasticæ servitute conquesti, monasterii omnibus bonis sese effusuros, omniaque eorum jura in manus suæ Majestatis resignaturos testarentur, si hanc gratiam obtinerent, ut ex hac captivitate libere exire permitterentur. Hoc scriptum transmisit Henricus ad omnia monasteria per nequissimos quosdam homines, qui variis artibus, ut ei subscriberent. Religiosis persuaderent, mentirenturque apud singulos conventus, id ab aliis jam esse factum, immo primam hujus rei cogitationem ac mentionem non nisi à Monachis optimis ac religiosissimis ortam esse. Quæ fraude circumventis nonnullis, quum major pars talem agendi modum rideret, tandem ventum est ad apertam vim, ad rapinas, ad cædes: Richardo Vitingo Glæconia, & Hugone Feringdono Redingi Abbatibus ordinis S. Benedicti, unâ cum duobus Presbyteris, VIII. Cal. Decembris martyrio coronatis. Is quem nominavimus, Glæconensis Abbas, vir propter ætatem fere decrepitam venerandus, & magne in tota Angliâ auctoritatis, accessit à Rege Londinum, rogatusque ut

publicæ isti donationi subscriberet, quum recusasset, facta abeundi potestate dimissus est à Rege, ut qui videri vellet vi minime hoc exigere. Sub abitum, perscrutatis illius seriniis, libellus quidam contra divortium Regis scriptus repertus est, quem satis esse ad mortis prætextum Henricus existimavit. Itaque nonnulla parte comitatus sui exutus Londino dimittitur, voluntatem Regis domi expectaturus. Quum autem non longe abesset à Glæconia, intellexit in civitate Wellensi Nobilium conventum haberi, seq; vocari ut adesset. Accessit statim, & curiam ingressus, locum suum qui illi debebatur inter primos, accepturus ascendebat: quum ecce eorum, quos Rex eo destinaverat, jussu vetatur locū ibi capere, quod per duellionis crimine teneretur, statimq; disceptata causa damnatur. Ad Monasterii autem mœnia quum appropinquaret, oblato sacerdote, qui in ipsa lectica confessionem audiret, ne unum aut alterum diem quidem ad mortis præparationem impetravit, Lectica enim deturbatus, ac crati viminea impostus, ad montis editi cacumen, qui Monasterio imminet, terra pertrahebatur: ubi Monachi in habitu suspensus est. Idem pluribus aliis Abbatibus factum fuit: quibus mortuis, facile reliquum Monachorum vulgus dispersum est, quorum omnium possessiones Henricus invasit. Quum hac ratione Satanas destruentis hominum Religiosorum florentissimis ordinibus per Angliæ infelix Regnum fureret debachareturque: ecce ex altera parte benignissimi Dei erga Ecclesiam suam, bonitatem & misericordiam, qui ut tam insigne damnum resarciret, alium longe illustrissimum Ordinem his ipsis temporibus excitavit. Is fuit maxima illa & celeberrima, inferorum potestatem sub Iesu vexillo & nomine impugnantium Societas, quæ in omnes Orbis terrarum partes tanta celeritate & industria sese penetravit, nullus ut hodie angulus ex stare dici possit, in quo illorum fructuum, quos venerabilis illa Societas mundo peperit, illustre aliquod testimonium conspiciatur. Eadem plures populos Ecclesiæ lucrificavit, quam vel Lutheranismus, vel Calvinianismus, vel denique ille, de quo jam dudum agimus, Henrici primatus, ab eiusdem communione animas abscidit. Hujus ego & ortum & magnitudinem, & factorum gloriam, ex libro 4. cap. 2. & aliis qui de hoc argumento exstat, intelligendam Lectori permitto ipse in tot atrocissimarum crudelitatum, quarum mihi vel memoria luctuosa & horribilis est, functa historia per texneda progressurus.

IV. Iam advenerat tempus, quo Anna, Gulielmi Clivia Ducis soror ex pacto cum certis Germaniæ Principibus inito, Henrico nubere debebat: quam etiam ob causam magno splendore ac pompa in Angliam adducta, & triduo post ab Henrico Grenvicum deducta est. Hæ nuptiæ magnum videbantur allaturæ rebus Protestantium incrementum; Cromvelo earum actori, non mediocre felicitatem, longe maximam vero utilitatem Duci Clivenfi, cuius hac ratione contra Imperatorem majores futuræ vires videbantur. Sed omnia in contrarium cesserunt, Deo ostendere nobis volente, ea qua humanis vixæ consiliis etiam stabilissima videntur, arenoso tamen fundamento superædificata esse. Nam & Protestantes à Cæsare debellati sunt, & Henrico ad partes Cæsaris transeunte Gulielmus Clivia Dux Geldrensi ac Iuliacensi amissis Principatibus, supplicem se Carolo sistere coactus est, & Comvelus denique iustas scelerum suorum pœnas tandem incurrit. Nunc tamen voluit Deus ad tempus Comvelum evehere, cuius ego honores, quos hoc procurato matrimonio consequutus est, breviter recensbo. ut tanto major ac tristior agnoscat eum calamitas & ruina. Idibus igitur Aprilis ipse ab Henrico Essexiæ Comes, simulque magnus Regni Camerarius creatur: filius autem eius Gregorius Baronis dignitate ornatur.

In quorum beneficiorum compensationem Comvelus rationem inivit, qua ex populi damno Regium fisco locupletaret. Nam coactis comitiis publicis Londini, Comvelus censuit (nec, quamvis plurimis læderentur, quisquam refragari ausus est) *uti æstimatis omnium Angulorum bonis & possessionibus, Decima una, & quatuor Quinta decima Regi decernerentur; adeo, ut qui viginti aureis æstimaretur, octo; qui vero centum, quadraginta; id est, plus quam tertiam bonorum omnium partem, Regio fisco penderet.* Atque hoc ipsum eodem illo anno nondum plane elapso factum est, quo Rex omnium Monasteriorum bona ac census in suam potestatem redegerat, fisco eius tanquam inexplebili quodam gurgite omnia absorbente. Eisdem Comitiis decretum est, *ut ordo sacrorum militum S. Ioannis, quos Rhonienses vulgo appelebant, qui quasi propugnaculum quoddam sunt Christiani orbis, in universa Anglia omnino tolleretur, eorum proventus omnibus in fisco Regium redactis.* Cromvelus, qui nihil jam posse existimaret fortunam & summam auctoritatem suam evertere, excæcatus magnitu-

dine sua, intolerabilem exercebat in omnes crudelitatem. Nam & Doctorem Vilsonum, & Episcopum Ciestriensem, & Richardum Farmerum ditissimum civem Londinensem, in carcerem conjiciendos curavit: & Ioannem Novellum equitem auratum, delatum Regi ut suspectum, gladio ferrii iussit: & plurima alia hujusmodi scelera perpetravit. Quin Legem quoque insuper tulit, *ut si quis in posterum etiam absens atque indicta causa, læsæ Majestatis damnaretur, non minus rite damnatus haberetur, quam si omnibus adhibitæ legitimis formulis per duodecim virale iudicium, ad quod causæ criminales pertinent, condemnatus fuisset.* Quam Legem quum adversus alios à se laram arbitrareretur, contra se ipsum tulit, nam per eam est ipse postea & condemnatus & capite plexus.

V. Henricus, quem libidines suæ defatigabant verius, quam exsatiabant tædio Annæ affici, & conjugium eius fastidire cepit. Cujus rei causam fuisse ajunt, vel quod, quum oratores suos ad conventum Smalcaldicum legasset, ut Anglicanam Religionem, suumque Schisma & Evangelicum Primatum, Protestantibus Principibus probaret, illud neutiquam obtinere potuerit, illis hæc omnia tanquam hæretica detestantibus: Vel, quod quum Carolus V. Cæsar cum Galliarum Rege federe percussio, in Belgium jam salvus pervenisset, & Ducem Clivensem in magnas angustias conjecisset, Henricus de incunda iterum cum Carolo amicitia cœperit cogitare. Ad quas causas hæc quoque accessit, quod Anna Clivenfis quum Germana esset, nec Anglicanam linguam aut consuetudinem nosceret, non potuit Henrici animum, deditum luxui & voluptatibus, oblectare, aut in officio continere. Itaque in puellam quandam, cui nomen Catharinæ Havardæ fuit, quomodo Annam à se disjungeret, deliberavit.

Interea Saxonix Dux, & Hassiæ Landgravius, aliisque nonnulli Germaniæ Principes, arma in Cæsarem sumpturi, Henricum sollicitarunt, ut eidem federi, quemadmodum se facturum primo conventu Smalcaldico promiserat, subscriberet. Henricus, qui postea mutatis nonnihil rebus, Cæsari fidem dederat, se federi illi renunciaturum, ne fidem violaret, aut de novo in se Cæsaris iram concitaret, negavit Germanis quod postulabant. At Cromvelus, cuius ministerio cuncta gerebantur, quod propter societatem hæresis Germanis gratificari cuperet, nec ignoraret Henricum sibi à Cæsare timere, & moleste

non laturum, si Cæsar bello Germanico detineretur, illo inficio, statuit ipsius nomine subscribere. Non desunt auctores, qui affirmant, Cromvelum hæc Regis iussu fecisse, idque ut satisfaceret Principibus Germanis, nec Henricus iusjurandum Imperatori datum nimis apertè violaret. Certe Cromvelus, quem Henricus propter Annam Clivensem, odio habebat, hoc facto imprudens incidit in laqueos, quos aliis tendebat. Imperator enim re intellecta, de non servata fide, & federe cum hostibus suis percusso, cum Henrico expostulavit. Henrico, sive quod conscius non esset, sive quod hoc per Cromvelum fecisset, nihil sibi ea de re constare, interposito iurejurando, protestante: Cæsar federis exemplum ad Regem misit. Quod ubi Cromveli manu subsignatarum didicit, culpam à se amolitus, in illius malitiam coniecit, affirmans id à Cromvelo & inconsulto se, & invito esse factum. Quam ob causam quum Cæsar aliis literis Cromveli perfidiam apud Regem gravissimè accusasset, & ut pœnas scelere dignas daret postulasset: Rex occasione à Cromvelo primum, deinde minore negotio ab Anna Clivenfi eadem opera sese expediendi lætus, Cromvelum, quem blandissimo vultu exceperat, interea interitum ei machinas, iussit postera luce in Eboracensi palatio adesse, habere enim se non parvi momenti negotia consultanda. Venit Cromvelus magna pompa lætus, & insigni clientum stipatus multitudine. Ingressus Senatam ubi confedisset, & sermonem nonnullis de rebus exorsus fuisset: Thomas Haurardus Dux Norfolciæ magnus Regni Mariscalcus, & Catharinæ Haurardæ, quam Rex erat ducturus, avunculus (ut appareret, hæc omnia Annæ odio, & ut Rex Haurarda sua potiretur, gesta fuisse) Cromveli sermonem interrumpens, *De his (inquit) Cromvele, videbitur aliis: nunc autem de aliis rebus agendum est, respondendumque tibi coram Rege de criminibus quorum incusaris, ut qui iniquitate tua & prodicione hanc fere Republicam perdidisti. Ea que ego de causa te Regis nomine comprehendo, iubeoque ut me sequaris. Simulque pro more, virgula quam manu tenebat, Cromvelum Dux tetigit.* Ille adeo hoc casu obstupuit, ut vix auribus oculisque suis, se ita se habere, crederet. Quo stupore ligata lingua, tanquam inopinato ictu percussus, nec quid diceret, nec quid faceret, in promptu habebat, sed necessitate compellente, Ducem egredientem subsequutus est. Dux autem inspectante universa multitu-

dine, quam talis eventus non minor admiratio quam gaudium capiebat, cum militum præfecto captivum tradidit, ut in arcem duceret. Atque hunc summus ille rerum omnium rector ac moderator Deus felicitatis Cromveli voluit esse finem: qui, ut pœnarum suppliciorumque tempus cuique assignat, hac quidem vice in miserum Cromvelum justam iram suam effudit, post mensem tertium nondum elapsam, ex quo ad summam dignitatem Henricus eum exerat, hoc est, eo tempore, quo humanum iudicium, cui ad providentiæ divinæ arcana non datur penetrare, nihil minus, quam hunc fore eius exitum cogitasset.

Actor, qui fuit Rex ipse Henricus, volebat ut secundum legem, qua paulo ante ipse rogaverat, absens atque indicta causa condemnaretur, atque ita eodem, quem in alios acuere, ipse gladio periret. Convictus igitur criminum, hæreseos, perduellionis, felonix, quam vocant (cujus generis sunt furta, homicidia & similia) ac demum peculatus seu reperundarum, pronunciata sententiâ, publice supplicio afficitur, & unâ cum ipso crematur Gualterus Baro Hungerfordius, de scelere quodam infando condemnatus. Bona vero omnia, quæ ad Cromvelum pertinebant, statim publice sub hasta venierunt. Occiso Cromvelo Rex misit evestigio qui nuntiarent uxori Annæ, non expedire multis de causis, ut diutius matrimonio conjungerentur. Et quanquam Majestati suæ non d. essent legitima rationes, ob quas severius suo iure eum illi agere posset, maxime quod hæresi depravatam sciret; tamen in eorum gratiam, & quorum familia oriunda esset, quam posset, benignissime se eam dimissurum, & cupere ut à matrimonio ipsa discedat. Anna cognito Regis morbo, quum amisso, quod haberat præsidio, non jam disceptandi causam suam adesse tempus probè sciret, morem gerere constituit, Sed ut prætextum ignominix suæ haberet, & sinisterius suspicandi causas præcideret, in Senatu ultro facta est, se ante nuptias Henrici cum alio quodam clanculum contraxisse: quod falsissimum tamen fuisse proditur. Audita Annæ confessione, Comitiorum auctoritate divortium interpositum est inter Henricum & Annam post sex menses quæ ducta fuerat duxitque octavo deinde die Henricus quintam uxorem Catharinam Haurardam: ex quibus quinque vxoribus duæ Catharinæ fuerunt, & totidem Annæ, omnes ferè pares calamitate, & una præterea Java Seimera.

VI. Hoc-

VI. Hoc modo quum Henricus tum ab eo, qui Protestantium causa favebat, tum ab Anna Clivenfi sese expedivisset, non tamen destitit quidvis in visum ipsi esset, caedi destinare, ita crudelitatis assuetus, ut vix vivere sibi videretur, nisi sanguinem quotidie effunderet. Unde ad III. Augusti, tres viri Catholici Theologiaeque Doctores, Thomas Abelus, Edovardus Povelus, & Richardus Fetersthonus, extremo supplicio affecti fuerunt: quo etiam ipso die tres haeretici Zvingliani, Barnus Gerardus & Hieronymus mortem subire coacti sunt: ita quidem, ut singuli Catholici cum singulis haereticis (detestabili prorsus copula) in eadem crate conjungerentur, hoc est, mors vitae, tenebris lumen, & infernus Paradiso sociarentur. Cujus rei novitate quum omnes obstupescerent, Palatinus quidam ex Henrici aula petiit, quanam cuique causa mortis esset: quumque accepisset, alios ob Religionem Catholicam defensam, alios ob eandem impugnatam morti esse adjudicatos: *nae (inquit) in posterum ergo Regia Religionis ero, hoc est, nullius.* De aliis pluribus praeterca, quod nollent Ecclesiasticum suum Primatum agnoscere, supplicium Henricus sumit.

Desperata jam in Anglia Regno causa Religionis, quum aliud remedium superesse non videretur, nisi ut Religio omnis abjiceretur, spes tamen exorta est nova, omnia in integrum restituendi: sed eam eventus fefellit. Anno 1541. habita sunt Ratisbonae Imperii Comitia, praesente Carolo Imperatore, de aliqua concordia in negotio Religionis, si fieri possent, ineunda, cujus etiam rei causa Paulus III. Pont. Cardinalem Contarenum cum Legati auctoritate eo destinaverat. Rex etiam Henricus eo misit Henricum Cnevetum, equitem auratum, & Stephanum Gardinerum Vintoniensem Episcopum, partim ut eam, quam in fidei negotio ipse rationem sequebatur, qui Lutheranismum amplexus non fuisset, sed aliud a Catholicis & Protestantibus diversum schisma introduxisset, Germaniae Principibus probarent: partim ut rationem quandam cum Caesare inirent, qua ad Universalis Ecclesiae communionem Henricus rediret. Iam enim tumultuationum distractionumque quibus innocens Ecclesiae tunica discindebatur, pigere ipsum incipiebat.

Sed non fuit ita firmus & constans hic Regis animus, quin decretum eius mundanae rationes impedirent. Nam ut salvo suae Majestatis honore de

hac reconciliatione ageretur, negotium suis dederat, honor autem iste Deo & Ecclesiae ipsius in ignominiam cedebat. Redire enim, unde abierat, volebat: at reddere Ecclesiae quod rapuerat, non volebat nec ullam admittebat mentionem poenitentiae, aut publicae enormium suorum criminum confessionis, quam tamen in recipiendo peccatore poenitenti intervenire debere, Ecclesiasticis Canonibus sancitum est. Itaque negatus illi est ad Christi ovile aditus, propterea quod intrare, non in totis ab errore revocata, sed ut lupus cogitabat. Quamquam nescio an satius futurum fuisset, si ex praescripto harum legum, quamvis nefas sit eas violare, in hoc quidem casu, qui poterat emendationem in aliud tempus promittere, actum non fuisset. Eodem tempore Henricus, quo de salute animae suae disceptabat in conventu Ratisbonensi, uxori suae interitum in Anglia meditabatur: quae adulterii apud Regni Ordines, ipso accusante, convicta, cum mactis suis Thoma Colpepero ab Culpepero, & Francisco Dirhamo ab Durantio neci data fuit. Henricus, quamvis post repudiatam Caesaris matertera Catharina infelicissime ipsi matrimonium cederent, non tamen a sextis nuptiis contrahendis absteritus, Catharinam Parram viduam, Baroni Latimero prius nuptam, quae Comitissae Essexiae soror fuit, uxorem duxit Anno 1543. hoc solo beatam, quod Rex prius e vita sublatus est, quam ex vita ipsam (id quod in animo habuisse dicitur) ob haereticum crimen, cui se infensissimum profitebatur, sustulisset.

DE MORTE REGIS HENRICI, ET quamvis fera eius respicientia, ac testamento eiusdem.

CAPUT QUINTUM.

ARGUMENTUM.

- I. Henricus ades sacras, hospitalia, Seminaria, Collegia, diripit ac destruit, & Thomam Harvardum supplicio addicit.
- II. Morbo affectus, magna animi consternatione ab Episcopis ad se accersitis consilium ac modum reconciliationis cum Ecclesia exquirat.
- III. Franciscanorum templum restaurat, ac solenne Missa sacrificium restituit: testamentum condit: sub una tantum specie Eucharistiam sumit, summa cum reverentia & honore ac tandem obit.

IV. Leo-